



**Teatr
Dramatyczny**

Im. Aleksandra Węglarki
w Białymstoku

TEATR – LUBIĘ TO!

Szkolenia
dla nauczycieli

Koło teatralne



Konspekt teatralny

Szanowni Państwo!

Serdecznie dziękujemy za zainteresowanie przygotowanym przez nas projektem „Teatr – Lubię to!”. Naszym celem było stworzenie programu wspierającego zdobywanie przez Państwa wiedzy oraz rozwój Państwa umiejętności i kompetencji w pięciu obszarach tematycznych dotyczących: rozumienia spektaklu teatralnego, prowadzenia koła teatralnego, realizacji przedstawień szkolnych, recytacji oraz emisji głosu.

Oddajemy w Państwa ręce konspekty będące podsumowaniem warsztatów, w których mieliście Państwo okazję wziąć udział. Liczymy na to, że zawarte w nich informacje teoretyczne oraz przykładowe ćwiczenia będą przydatne w Państwa codziennej pracy zawodowej. Wierzymy, że wiedza przekazana przez naszych aktorów i reżyserów stanie się inspiracją do Państwa dalszego rozwoju.

Mamy nadzieję, że w trakcie warsztatów udało nam się przybliżyć interesujące Państwa zagadnienia związane z teatrem. Teraz macie Państwo okazję dzielić się zdobytą wiedzą z innymi nauczycielami, a przede wszystkim ze swoimi uczniami. Tym bardziej serdecznie zapraszamy do udziału w projektach edukacyjnych, które będziemy realizować w przyszłości. Będzie nam także niezmiernie miło gościć Państwa wraz z wychowankami na przedstawieniach repertuarowych Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku.



Piotr Adam Półtorak
Dyrektor Teatru Dramatycznego
im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Koło teatralne

**Adam Biernacki
Justyna Godlewska-Kruczkowska**

**„Teatr
jest najważniejszą rzeczą na
świecie, gdyż tam pokazuje
się ludziom, jakimi mogliby
być, jakimi pragnęliby być,
choć nie mają na to odwagi,
i jakimi są”.**

– Tove Jansson, Lato Muminków

Nauczyciel instruktor

DLACZEGO?

- Bardzo lubię chodzić do teatru.
- Lubię literaturę.
- W przeszłości chciałam/chciałem zostać aktorką/aktorem.
- Lubię pracować z dziećmi i młodzieżą.
- Chcę się rozwijać, poszerzać zakres umiejętności, podnosić kwalifikacje.
- Poszukuję nowych metod edukacyjnych.
- Bo... tak wyszło.

CECHY OSOBOWE INSTRUKTORA TEATRALNEGO

Spoleczne (zewnątrzne nastawienia instruktora)

- komunikatywność
- otwartość
- tolerancyjność
- poświęcenie
- odpowiedzialność.

Osobowościowe (indywidualne zasoby instruktora)

- poczucie humoru
- mądrość życiowa
- wytrwałość
- spokój.

Instrumentalno-zadaniowe:

- profesjonalizm
- pomysłowość
- umysł krytyczny.

WZORCOWE CECHY OSOBOWE ANIMATORA KULTURY

- Profesjonalizm
- Aktywność kulturalna
- Pracowitość
- Towarzyskość
- Umiejętność wzbudzania zaufania
- Odpowiedzialność
- Aktywność edukacyjna
- Oryginalność
- Szerokie zainteresowania
- Umiejętność oceniania sytuacji społecznej
- Uprzejmość dla innych
- Posiadanie planów
- Innowacyjność
- Tolerancja
- Aktywność społeczna.

INSTRUKTOR W OCENIE UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ

- Pasjonat
- Entuzjasta
- Duchowy przewodnik
- Równy gość
- Szaleniec
- Wariat
- Osobowość ciekawa, silna, nieprzeciętna i fascynująca.

Uczeń uczestnik

DLACZEGO?

- Chcę robić coś nowego.
- Chcę się spełniać poprzez działania na scenie.
- Chcę rozwijać osobowość, twórcze myślenie i kreatywność.
- Chcę poznać nowych ludzi.
- Bardzo lubię chodzić do teatru.
- Pragnę pokonać tremę przed występami publicznymi.
- Chcę się dobrze bawić, odreagować stres i problemy.
- Chcę poznać tajniki pracy aktora.
- Marzy mi się kariera.
- Chcę zdobyć dodatkowe punkty.
- Rodzice mi kazali.
- Sama/sam nie wiem.

CO W ZAMIAN?

- Kształtowanie i wzbogacanie osobowości
- Rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem
- Doskonalenie wymowy
- Wzbogacanie słownictwa
- Doskonalenie pamięci
- Rozbudzanie wyobraźni i wrażliwości
- Dostarczanie radosnych przeżyć emocjonalnych i estetycznych
- Integracja zespołu
- Kształtowanie poczucia odpowiedzialności i dyscypliny
- Eliminowanie nieśmiałości
- Wzmacnianie poczucia własnej wartości

- Zaspokajanie potrzeby twórczej aktywności
- Rozwijanie uzdolnień aktorskich, muzycznych, plastycznych i ruchowych
- Przygotowanie do odbioru dzieł sztuki teatralnej, filmowej itp.

Koło teatralne (zespół)

POZNAJMY SIĘ – INTEGRACJA

ĆWICZENIE

Siadamy w kręgu. Prowadzący, trzymając w rękach piłkę, wypowiada swoje imię, po czym rzuca piłkę do wybranego uczestnika. Zabawa trwa tak długo, aż wszyscy się przedstawią.

LUB

ĆWICZENIE

Siadamy w kręgu. Prowadzący trzyma kłębek przędzy/szurka. Każdy uczestnik wymienia swoje imię i podaje kłębek kolejnej osobie, trzymając w dłoni końcówkę nici. Zabawa trwa tak długo, aż wszyscy się przedstawią i zostaną uchwyceni w sieć.

ĆWICZENIE „ZAUWAŻ RÓŻNICĘ”

Siadamy w kręgu. Każdy z uczestników dokładnie ogląda osobę po swojej prawej stronie i zwraca uwagę na szczegóły u tej osoby: sznurówki, kolczyki, pierścionki itd. Następnie wszyscy uczestnicy odwracają się w lewo w taki sposób, by nie widzieć zapamiętanej osoby. Wówczas wszyscy zmieniają w swoim wyglądzie jedną rzecz. Po odwróceniu się do osoby po prawej stronie należy wskazać zaistniałą zmianę. Zmiany kontynuuje się [zgodnie z zasadą, że kolejna zmiana nie może być przywróceniem stanu poprzedniego] aż do momentu, kiedy wśród uczestników nastąpi przełamanie wstydu bycia obserwowanym i naturalne otwarcie się na inne osoby.

ĆWICZENIE „ŻYWY ORGANIZM”

Uczestnicy dobierają się w pary i opracowują taki system poruszania się, aby każda osoba w parze była absolutnie niezbędna dla prawidłowego poruszania się „organizmu” (oznacza to, że usunięcie jednej osoby uniemożliwiłoby poruszanie się drugiej). Istnieje kilka sposobów rozwiązania zadania – jednym z nich jest oparcie się plecami przez partnerów i ugięcie nóg tak, że jedynie wspólnym wysiłkiem będą w stanie utrzymać równowagę. Drugim rozwiązaniem jest podział na „niewidomego” (zawiązanie oczu jednej osobie, która w związku z tym nie będzie wiedziała, dokąd się kierować podczas ruchu) i „nieruchomego” (to znaczy unieruchomienie nóg drugiej osoby, która – niesiona przez „niewidomego” – informuje komendami, w którą stronę należy się kierować). Ćwiczenie można rozbudowywać o coraz większą liczbę osób wchodzących w skład „organizmu”, multiplikując w ten sposób także rozwiązania.

CIAŁO – ROZGRZEWKĄ

- 8 pompek
- 8 pajacyków
- 8 skrętów na plecach (dłoń do kostki)
- 8 zejść w pozycji do pompek z wyprostowanych rąk na zgięte łokcie
- 8 przysiadów
- 8 podgięć każdej nogi pod brzuch w pozycji do pompek
- 8 wykroków z zatrzymaniem każdą nogą
- 8 skrętów z założonymi za głowę rękoma: łokieć do przeciwległego kolana, kolano do przeciwległego łokcia.

GŁOS

ODDECH

1. Stojąc w delikatnym rozkroku, nabieramy powietrze nosem (dbając o to, by nie unosiły się nam ramiona, a rozszerzały żebra) i wypuszczamy przez lekko rozchylone usta.
2. Stojąc w delikatnym rozkroku, nabieramy powietrze nosem (dbając o to, by rozszerzały się nam żebra, ale nie unosiły ramiona), zatrzymujemy oddech na trzy sekundy i wypuszczamy przez lekko rozchylone usta.
3. Odliczamy po kolei: na „raz” unosimy ręce w górę i nabieramy powietrza, na „dwa, trzy, cztery” powoli opuszczamy ręce i wydychamy powietrze (najpierw legato, później staccato, czyli najpierw płynnie, a następnie selektywnie i stopniowo).

EMISJA

1. Z delikatnie opuszczoną głową oraz równie delikatnie otwartymi ustami mruczymy cicho i nisko: „Mmm...”, dbając jednocześnie o to, by wydobywający się bez wysiłku dźwięk rozwibrował nam usta, policzki i nos aż do uczucia swędzenia (dla lepszego wyczucia wibracji można położyć dłoń na mostku).
2. Śmiejemy się na: „Ha, ha, ha”, „Ho, ho, ho”, „He, he, he”, „Hu, hu, hu”, „Hi, hi, hi”, „Hy, hy, hy”.
3. O ile to możliwe, wykorzystujemy rozśpiewanie muzyczne przy pianinie.

ARTYKULACJA, DYKCJA

1. Opuszczamy szczękę (wargi są nieruchome, ale otwarte) i zamykamy.
2. Opuszczamy i zamykamy szczękę przy zamkniętych wargach.
3. Żujemy z dużą siłą przy zamkniętych wargach, jakbyśmy mieli w ustach bardzo dużo gum do żucia.
4. Układamy usta w dzióbek, kręcimy kółka 8 razy w prawo, 8 razy w lewo.
5. Układamy usta w dzióbek i naprzemiennie w uśmiech 8 razy.
6. Przygryzamy wargi zębami.

7. Wypychamy językiem dość silnie i mocno policzki (przy zamkniętych ustach).
8. Oblizujemy kolistym ruchem górną i dolną wargę raz w jedną, raz w drugą stronę 8 razy.
9. Kląskamy (językiem).
10. Ziewamy.
11. Przy szeroko otwartej jamie ustnej wykonujemy wdech nosem i wydech ustami.
12. Ustawiamy prawą dłoń na wysokości szeroko otwartych ust i wydmuchujemy na jej powierzchnię ciepłe powietrze (bezgłośnie i delikatnie).
13. Otwierając usta jak najszerszej (przesadnie), powtarzamy samogłoski w układzie: a-o-e-u-i-y-ą-ę.
14. Dołączamy do kolejnych liter alfabetu szereg samogłosek:
 - ba-bo-be-bu-bi-by-bą-bę
 - ca-co-ce-cu-ci-cy-cą-cę
 - da-do-de-du-di-dy-dą-dę
 i tak dalej, włącznie z:
 - ża-żo-że-żu-żi-ży-żą-żę
 - dza-dzo-dze-dzu-dzi-dzy-dzą-dzę
 - dża..., sza..., cza..., szcza...
15. Korzystamy ze wszelkich łamańców językowych oraz wierszyków, np.:
 - Trzech Czechów szło ze Szczecbrzeszyna do Szczecina.
 - Rozrewolwerowany rewolwer rozrewolwerował się.
 - Tatka tka i matka tka, a tkaczka tka i tkając, tka.
 - W czasie suszy szosa sucha, suchą szosą Sasza szedł.

GŁOWA I SERCE

KONCENTRACJA, KOMUNIKACJA, DIALOG (SŁUCHAM – NIE TYLKO SŁYSZĘ)

Wspólne tworzenie historyjek

1. Grupa siada w kręgu. Pierwsza osoba zaczyna opowieść. Można tworzyć własne zasady, np. można wypowiedzieć tylko jedno lub dwa słowa (kto przekroczy limit – odpada z gry). Można także ustalić limit czasowy (np. 7 sekund) lub zakaz używania słów z głóską „r” itd.
2. Siedząc w kręgu, uczestnicy zwracają się do siebie po kolei tym samym zdaniem, np. „Pójdziesz ze mną do kina”. Pierwsza osoba pyta: „Pójdziesz ze mną do kina?”. Kolejna odpowiada twierdząco dokładnie tą samą frazą.

UCZUCIA, EMOCJE, INTERPRETACJA, ZADANIA AKTORSKIE

1. Nakładanie nieistniejącego płaszcza (najpierw wykonujemy czynność z realnymi przedmiotami, a później – kiedy już pamiętamy, w jaki sposób zachowuje się nasze ciało – powtarzamy czynność bez wieszaka i okrycia); można rozbudować etiudę o stan emocjonalny osoby, która się ubiera:
 - Czy się spieszy?
 - Dokąd – na randkę czy do pracy?
 - Chce zerwać z dziewczyną czy się oświadczyć?
 - Lubi pracę czy nie?
2. Czekanie na przystanku na autobus.
3. Wejście w nocy ze świecą na stary strych pełen kurzu i rupieci z zamiarem odnalezienia jakiegoś przedmiotu.
4. Wejście do pokoju, w którym na stole leży list – treść listu powoduje zmianę nastroju czytającego.
5. Gotowanie zupy – aktor wnosi nieistniejący koszyk z zakupami do nieistniejącej kuchni i zaczyna przygotowywać zupę.

UWAGA: Wszystkie powyższe etiudy wykonujemy bez słów.

6. „Losowe postaci”

Uczestnik losuje swoją postać (np. detektyw, zakonnica, złodziej, porywacz, dziewczyna poszukująca miłości, akwizytor itd.), nie mówiąc grupie, co wylosował. Musi sam określić swoje zadanie aktorskie (czyli: „Jaki jest cel, który chce osiągnąć moja postać?”) i realizuje je wobec kolejnej osoby, która losuje inną postać (i której również sama wyznacza zadanie). Oboje mogą mówić, ale nie mogą informować, kim są. Muszą realizować swoje zadanie wobec siebie, dopóki ktoś z obserwatorów nie zgadnie, kim jest jedno z nich. Osoba, która zgadła, zamienia się z osobą, której postać została odgadnięta – i losuje postać dla siebie, wyznaczając swoje zadanie wobec osoby obecnej na scenie i kontynuując zabawę. Dbamy o to, by każdy z grupy wziął udział w grze.
7. Czytanie fragmentów dramatów z zabarwieniem emocjonalnym: uczestnicy wybierają krótkie fragmenty tekstu, np. sceny miłosne (Wacław i Klara z „Zemsty” Aleksandra Fredry, Romeo i Julia, „Piaskownica” Michała Walczaka) i czytają je, zmieniając stan emocjonalny bohaterów (strach, nienawiść, pożądanie, złość).

Jak? O czym? Z czego?

DOBÓR TEKSTU

SCENARIUSZ/ADAPTACJA

TRÓJAKTOWA STRUKTURA SCENARIUSZA

1. Akt pierwszy (ekspozycja): poznajemy bohaterów, ich cele i świat, w którym żyją.
2. Pierwszy punkt zwrotny: splot okoliczności, które zmuszają bohaterów do zmiany celu lub sposobu osiągnięcia celu; bohater może się wycofać z obranego celu.
3. Akt drugi (komplikacja): bohater, realizując nowy cel, napotyka przeszkody (opóźniają osiągnięcie celu) i komplikacje (punkty zwrotne, zmuszają do zmiany celu lub zmiany sposobu osiągnięcia celu).
4. Drugi punkt zwrotny: splot okoliczności, które zmuszają bohaterów do zmiany celu lub sposobu osiągnięcia celu; bohater nie może się wycofać z obranego celu.
5. Akt trzeci (rozwiązanie): decyzja bohatera, z której nie można się wycofać, doprowadza do kulminacji (momentu najwyższego napięcia, w którym wszystkie strony konfliktu konfrontują się ze sobą); następuje rozwiązanie i zakończenie.

ĆWICZENIE

Grupowe tworzenie scenariusza według schematu

- hak (zabieg dramaturgiczny mający za zadanie zwrócić uwagę widza)
- bohater
- cel bohatera do pierwszego aktu
- pierwszy punkt zwrotny
- nowy cel bohatera do drugiego aktu
- przeszkody/komplikacje
- drugi punkt zwrotny + decyzja bohatera (nowy cel), z której nie będzie się mógł wycofać
- kulminacja
- rozwiązanie (+ zakończenie).

ĆWICZENIE

„Papieros” scenariuszowy

Uczestnicy w parach tworzą scenariusz według powyższego schematu, jednak po każdym punkcie zaginają kartkę i przekazują ją kolejnej grupie. W ten sposób tworzy się kilka scenariuszy równocześnie. Powstają historie absurdalne, ale warte odczytania.

REŻYSERIA

Konflikt jako początek wszystkiego

Konflikt niekoniecznie jest walką/kłótnią – jest sytuacją, w której przynajmniej dwie strony mają przeciwstawne cele bądź wykluczające się sposoby osiągnięcia tego samego celu.

Zadanie aktorskie (podstawa dla reżysera)

Cel, który zamierza osiągnąć postać w danej scenie [co chcę zrobić, co osiągnąć, do czego zmierzam]; czasownik aktywny.
Ćwiczenie: rozpoznawanie czasowników aktywnych.

Intencja (podstawa dla aktora): uzupełniające zadanie, odpowiada na pytanie: „Jak zamierzam osiągnąć swój cel?” (jaką obiorę strategię).

Ćwiczenie: poszukiwanie różnych strategii w osiągnięciu określonego celu. Wersja bez tekstu i z tekstem.

Okoliczność (podstawa dla kreatywności): wszystko, co ma wpływ na sposób wykonania zadania aktorskiego (np. pogoda, temperatura, miejsce, zapach, wspomnienia, skojarzenia, wydarzenia towarzyszące, założone fakty).

Ćwiczenie: wzbogacenie etiudy aktorskiej o kontrastową okoliczność i jej ponowna realizacja.

Analiza tekstu (próba czytana) jako niezbędny element procesu pracy nad spektaklem.

INSCENIZACJA

Scenografia/dekoracja

Ćwiczenie: uczestnicy proponują miejsce akcji, które nada blahemu dialogowi atmosferę konfliktu; wykonują etiudę aktorską.

Kostiumy i charakteryzacja

Rekwizyty

Oprawa muzyczna

Ćwiczenie: nie informując reszty grupy, że dwie wyznaczone osoby odegrają trzykrotnie identyczną scenkę, prosimy o zanotowanie za każdym razem, jakie zadania aktorskie mają bohaterowie. Do każdej z trzech identycznych scen włącz muzykę o zupełnie różnym charakterze (np. ragtime ze slapsticku, romantyczną balladę, przerażający soundtrack z horroru). Omawiamy w swoim gronie, w jaki sposób muzyka wzbogaciła konteksty tych scen.

Multimedia

Wszystkie wymienione elementy mogą pełnić funkcję ilustracyjną (pomagają w stworzeniu klimatu, pogłębiają iluzję) bądź kontrastową (komentują, dookreślają, wprowadzają konflikt, opowiadają historię). Zalecamy zabawę w kontrasty!

Dobre rady na zakończenie – nie tylko dla uczestników zajęć teatralnych

- Oglądaj
- Czytaj
- Słuchaj
- Patrz, a nawet podglądaj
- Pozwól działać wyobraźni
- Rozmawiaj
- Pracuj mądrze i odpowiedzialnie
- Śmieję się – bądź radosny!

„Sztuka

może powstać jedynie w atmosferze przyjaźni oraz wzajemnej pomocy”.

– Konstanty Stanisławski

BIBLIOGRAFIA

- 1.** Beling Artur, Teatr dla wszystkich – podstawy techniki scenicznej, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra 2015.
- 2.** Dziedzic Anna, Drama a wychowanie, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1999.
- 3.** Edukacja dla teatru a pedagogika teatralna – idee i praktyka, red. Olszewska-Gniadek Joanna, Plebańczyk Katarzyna, Wydawnictwo Attyka, Kraków 2017.
- 4.** Mikuta Marian, Kultura żywego słowa, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1963.
- 5.** Święch Jerzy, Elementarne zadania aktorskie, Wydawnictwo Convivo, Warszawa 2018.
- 6.** Weston Judith, Reżyserowanie aktorów, Wydawnictwo Wojciech Marzec, Warszawa 2009.
- 7.** Witerska Kamila, Drama: techniki strategie scenariusze, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.
- 8.** Wojtyszko Maciej, Krótki zarys męki twórczej, Wydawnictwo Krąg, Warszawa 1998.

Koncepcja i koordynacja:

Emilia Rogalska, dr Martyna Faustyna Zaniewska, Urszula Bondaruk

Tekst:

- 1. Koło teatralne:** Adam Biernacki, Justyna Godlewska-Kruczkowska
- 2. Zrozumieć spektakl teatralny:** Marek Cichucki, Krystyna Kacprowicz-Sokołowska
- 3. Recytacja – czyli zrozumieć poezję:** Bernard Bania, Monika Zaborska
- 4. Emisja głosu:** Agnieszka Mozejko-Szekowska, Patryk Ołdziejewski
- 5. Realizacja przedstawienia szkolnego:** Arleta Godziszewska, Grzegorz Suski

Redakcja i korekta:

Anna Łuszyńska

Opracowanie graficzne:

Agnieszka Popek-Banach, Kamil Banach

ISBN: 978-83-903117-6-0

Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
ul. Elektryczna 12
15-080 Białystok

dramatyczny.pl
edukacja@dramatyczny.pl

© Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
Białystok 2019

Informacje i rezerwacje dotyczące spektakli szkolnych – Dział Sprzedaży i Organizacji Widowni Teatru Dramatycznego:

Karolina Bielawska

85 74 99 185 / 693 102 204
kbielawska@dramatyczny.pl

Małgorzata Prymak

85 74 99 184
mprymak@dramatyczny.pl / rezerwacje@dramatyczny.pl

Zadanie dofinansowane ze środków:
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury
oraz z budżetu Województwa Podlaskiego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.



Patronat
honorowy:



Partner:

Kuratorium Oświaty
w Białymstoku

Instytut Socjologii,
Uniwersytet w Białymstoku



CEN
CENTRUM EDUKACJI
NAUCZYCIELI
W BIAŁYMSTOKU

NOTATKI

DRAMATYCZNY.PL